

Een slingerpaadje voor geruimde zerken

Tentoonstelling 'Ruhezeit Abgelaufen', t/m 2 augustus in het Kunstfort Vijfhuizen, Fortwachter 1, Vijfhuizen. Vr-zo 13-17u. 'Sluipweg' op het fortterrein, di-zo, 10-22u. Inl: 023 5589013, www.kunstfort.nl

●●●○○

Door SANDRA SMETS

Père Lachaise is een van de toeristische trekpleisters van Parijs. Iederen ligt er, en toeristen vinden het leuk om daar wat te flaneren, zoals dat mode was in de negentiende eeuw. Is het niet raar, een gezellig wandelingetje langs de dood? Niet in de negentiende eeuw toen de begraafplaats werd aangelegd. De dood was onderdeel van het leven. Deels door de Romantiek, die hield van drama en somberheid, deels door noodzaak. Bevolkingsgroei zorgde dat kerkhoven overbevolkt raakten zodat alternatieven nodig waren. Een nieuwe methode was om lichamen in cirkels om putten in bossen te leggen. Daar is men vanaf gestapt. Cremieren haalde het wel, net als het stapelen van graven in rotswanden en het ruimen van graven. Zo ook het stadspark waar de negentiende-eeuwer op zondagse uitjes dierbaren kon gedenken.

In het Nederlandse Vijfhuizen is het nu ook mogelijk romantisch te flaneren langs de dood. In het

dorp staat het Kunstfort, een voormalige bunker, waar kunstenaar Hans van Houwelingen met grafzerken een wandelpad omheen legde. 'Rust zacht' en 'Blijvend in onze gedachten' is te lezen op de stenen waar je net als in de kerk overheen kunt lopen. Dit idee werd Van Houwelingen niet ingegeven door de negentiende eeuw maar door eigen ervaringen. Zijn moeder stierf, waarna hij merkte hoe efficiënt de dood in Nederland geregeld is. Zo zag hij bij een begraafplaats het bordje 'Ruhezeit abgelaufen', wat slaat op de eindigheid van grafrechten. Met andere woorden: wilt u niet te lang dood zijn, iemand anders heeft uw graf nodig. Praktisch, maar het bijt het idee van rouw en vooral van de eeuwigheid van de dood.

Van Houwelingen wilde de doden meer tijd geven en noemde zijn pad 'Sluipweg, waarlangs de dood heeft weten te ontsnappen'.

Hans van Houwelingen raakte er een juiste snaar mee, want controverse bleef uit en na een oproep in de media ontving hij van nabestaanden meer zerken dan hij kon plaatsen. Vooral zijn het stenen van mensen die lang dood zijn en misschien alleen zo nog wat betreurd worden. Maar er liggen ook zerken tussen van pasgestorvenen. 'Saggy 2004' staat met een lief vlindertje gebeiteld in een klein

grafsteentje. Samen vormen ze een grillig slingerpaadje met uitzicht op de einder, de perfecte plek voor bespiegelingen over dood en leven.

Binnen in het fort organiseerde Van Houwelingen een – nogal onsamenhangende – groepstentoonstelling met kunst die op de een of andere manier over de dood gaat, en anders toch op zijn minst over het leven, dat immers altijd eindigt in de dood.

Het meest interessant is het bordspel 'Leven' dat Hans Venhuizen ontwikkelde, compleet met fiches en al. Spelers moeten alle belangrijke zaken vergaren – gezondheid, rijkdom, kennis, partner – en rap ook, want de waarde van de fiches hoop en kracht daalt snel.

Net als het pad wijst dit bordspel erop hoe kort en futiel het leven is en hoe we vechten om zingeving en bestaansrecht – voor of na de dood. Dat was anders in de Romantiek. Toen stond de dood van de ander centraal, en daarmee rouw. Later werd de dood een persoonlijke ervaring, met de bijbehorende angsten zoals vergetelheid. Al die elementen zitten in het pad van Van Houwelingen. En daarom is het jammer dat het niet veel groter is, en eindeloos wegslingert richting de einder en de ondergaande zon.

Performance van Hilary Jeffery op de Sluipweg. Foto Fort Vijfhuizen